Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 2

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 990 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr ... 10
Baxtiyor Islamov

Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati ... 12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oipnazarov

Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System ... 18
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar ... 26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich

Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari ... 32
Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi

Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari ... 37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich

Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir ... 41
Agzamov Shaxboz Akmalovich

Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish ... 46
A. X. Salamov

Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida ... 50
Dosmuratova Shaxista Kengashovna

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi ... 57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari ... 65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich

Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari ... 69
Shamsiyev Nodir Muratovich

Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari ... 74
Shagazatov Oybek bahodirovich

Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari ... 78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich

Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari ... 82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich

Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari ... 86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna

O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) ... 91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna

Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi ... 96
Nazarova Umida Avazovna

Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari ... 100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich

Globallashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish ... 105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich

Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni va ahamiyati ... 110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi

Ta'lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili ... 115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich

Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish ... 121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi

Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari ... 125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich

Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан 131
Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari 137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich

Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish 143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva

Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili 150
Sultonboeva Munira bahodirovna

Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar 156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o‘g‘li

Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта 161
С. С. Алиева, А. Назаров

Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish 169
Sheraliyeva Saida Azatovna

Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari 172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich

Инклюзивное образование и его особенности 177
Зайнутдинова Умида Джалоловна

Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo‘llari 181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich

Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo‘llari 186
Hakimov Ulug‘bek Furqat o‘g‘li

Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari 190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G‘ulomjon o‘g‘li

O‘zbekistonda sug‘urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi 195
G. Adilova

Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o‘yinlar nazariyasi usuli bilan baholash 199
Mardiyev Nurali

Yengil sanoatda “lean production” konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari 205
Yaxyayeva Inobat Karimovna

Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta’siri tahlili 209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o‘g‘li

Ko‘chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari 215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari 223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna

O‘zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar 228
Eshimov Alisher Dusmurodovich

Tashqi savdoda notarif usullarni qo‘llashning iqtisodiy oqibatlarini
aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi) 236
Norqobilov Akobir Iso o‘g‘li

Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari 242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich

Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog‘liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari 247
Imonqulov Nuriddin Qo‘shmon o‘g‘li

Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari 252
Shoymardonov Orziqul Jo‘ra o‘g‘li

Majburiy tibbiy sug‘urtaning vujudga kelishi va o‘ziga xos xususiyatlari 258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich

O‘zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma’murchiligini
joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish 262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi

Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli 268
Shokirov Mirkamol Mirolim o‘g‘li

Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari 276
Sobirov Otabek Olimjonovich

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari 279
Kultayev Farxod Shavkatovich

Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish 283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich

O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari 286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich

Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari 290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna

Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati 295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li

Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtirishda tahlil qilish 299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi

Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari 304
Abdullayev Boburjon Akbaralievich

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni 308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li

Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish 312
Mirzayeva Nargiza Batirovna

Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv 316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov

Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation 321
Mukhlisa Ikramova

Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri 327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev

Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba 331
Kadirova Sharofat Amonovna

Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО "Ўзтемирйўлйўловчи" 334
Н. Э. Кахарова

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li

"STEKLOPLASTIK" MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish 344
Musyeva Shoira Azimovna

Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari 350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova

Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans 355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova

Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligiini KPI orqali baholash uslubiyati 359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich

Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari 364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna

Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari 371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi

Процессы цифровизации АО "Hududgazta'minot" 375
Хусанов Кахрамон Нишонович

O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari 380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li

Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi 383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash 388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xusuiyatlari 396
Sh. Madraimov

Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida 399
Xasanova Lola Mamasharifovna

Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari 402
B. B. Berkinov

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari 411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li

Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida) 415
Karimov Bekzodjon Ilxomovich

Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari 422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li

Финансы или корпоративные финансы 428
Уринов Бобур Насиллоевич

In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features 434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi

Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari 439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li

Сокращение уровня бедности в Узбекистане 445
Амирджанова Ситора Суннат кизи

Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash 450
S. B. Inoyatov

Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari 455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li

Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari 462
Ollokulova Feruza Mansurovna

Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili 465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich

Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati 471
Xalmuxamedova Zeboxon Babaxanovna

Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari 475
M. Yuldosheva

Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari 482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili 489
Mirzayev Mirza Abdullayevich

Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi 494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna

Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi 501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna

Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish 505
Karamatova Noiba Husnitdinovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari 512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich

Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ 519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович

O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari 524
Sultanov Baxram Begdullayevich

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях....528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна

Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta’lim sifatiga ta’siri....536
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi

Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin....541
Muminov Akmal Tulkunovich

Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta’lim tizimining ta’siri....545
Nasimov Adiz Azamat o‘g‘li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich

Respublikada fermer xo‘jaliklarga xizmat ko‘rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash imkoniyatlari....550
Shukurov Ilxom Safarboyevich

Turli mamlakatlarda oliy ta’limni moliyalashtirish yo‘llari....557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi

Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi....562
Yuldashev G‘iyos Turabekovich

Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari....566
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna

Qishloq xo‘jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish....572
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Секреты интересного урока в начальной школе....579
Гараева Олеся Владимировна

Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o‘rni....582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna

Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi....586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich

O‘zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida....593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich

Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control....599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich

Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari....604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich

Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки....608
Жураев Ислом Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна

Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba....614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich

Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi....621
Po‘latov Ma’murjon Murodjon o‘g‘li

Oliy ta’lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari....625
Abdukadirova Kamola Azimovna

Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari....629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o‘g‘li

Ichki turizmni rivojlantirish bo‘yicha infrastruktura holati....636
Dehqonov Burxon Rustamovich

Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari....642
Kamilov Abror Anvarovich

O‘zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish....647
Dodiyev Fozil O‘tkurovich

O‘zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari....653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o‘g‘li

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari....658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o‘g‘li

Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish....663
Saitkamolov Muxammadxo‘ja Sobirxo‘ja o‘g‘li, Karabayev Rustam Zafarovich

Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug‘urta institutlarining tutgan o‘rni....673
K. A. Sharipov, D. Jo‘rayev

Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini....678
Aripov Oybek Abdullayevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture....683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi

Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili....690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna

Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies....698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi

A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages....705
Davronova Zilola Gulomovna

Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish....709
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi

Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari....715
Maxmudov Azamat Normuradovich

Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari....721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar....727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich

Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish....734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari....741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li

Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari....747
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar....752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi

Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida)....757
Odil Norboyev

Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlari....761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi

Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki....764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna

Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili....769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna

Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies....780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich

Banklarda risklarni diversifkatsiyalashning mohiyati va ahamiyati....787
Baxriddinov Sharofiddin

Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi....793
Gafurov Anvar Bazarbayevich

To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollar....799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich

Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг....803
Аҳтамова Моҳигул Эркиновна

Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish....807
Bakiyeva Iroda Akbarovna

Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari....811
Inobatov Abror Boshlarovich

Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях....817
Мухамеджанов Баходир Кахрамонович

Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari....822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna

Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili....826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich

Soliq islohotlari: u qanday bo'lishi kerak?....831
Hotamov Alisher Farxodovich

Анализ операционных процессов экспорто-ориентированных хлопково-текстильных кластеров....837
Джурабаев Отабек Джурабаевич

Ish bilan bandlikni sifat xususiyatlari asosida baholashga zarurat: ilmiy-nazariy yondashuvlar....842
Qurbonov Samandar Pulatovich

Technology of Formation of Profession-Oriented Communication Competences in Training of Future Specialists in Higher Education Institutions....848
Rajapov Sulaymon

Improving The Methodology of Developing Professional and Communicative Skills in Future Economists (In the Case of Teaching English)........852
Samandarova Nargiza

Sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnoparklardan foydalanish muvaffaqiyatiga ta’sir etuvchi omillar........860
Sobirxonov Akbarxon Aziz-o‘g‘li

Oziq-ovqat sanoati korxonalarida investitsion salohiyatni shakllantirishning mazmuni va ahamiyati........865
Xamrayev Nodirbek Ravshanovich

O‘zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili........872
Jabborova Dilafruz Sodiq qizi

Institutsional islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida lizing investitsiyalarini rivojlantirishning nazariy-uslubiy jihatlari........879
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Hududlar rivojlanishini ta’minlashda erkin iqtisodiy zonalarning ahamiyati........885
Salomat Norova

Yo‘lovchi tashish xizmatlari sohasida korxona faoliyatini strategik rejalashtirishga ta’sir etuvchi omillari tahlili........889
Abarov Mashxurbek Ismonaliyevich, Pulatova Gulchexra Erkinovna

Anderrayting xizmatining AQSh sug‘urta bozorida tutgan o‘rni........895
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzishda aktivlarni qadrsizlanishga tekshirish........900
Tojiyev Behzod Bekmurod o‘g‘li

Yangi O‘zbekiston iqtisodiyotida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish – muhim yo‘nalish........904
Dushaboyev Mirjalol

Recreational potential of Uzbekistan and prospects for the development of wellness tourism in the country........912
Amonboyev M., Shaymanova Nigora Yusupovna

Yashil marketing: tushunchasi, mohiyati, kelib chiqishi, muammolari va istiqbollari........916
G‘anieva Madina Bunyodali qizi, Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna

Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari........923
Quldoshev Asliddin Tursunovich

Lizing munosabatlarini rivojlantirishda raqamli marketing strategiyalari........928
Yusupova Feruza Yo‘ldoshevna

Analysis of the Transformation and Development Trends of the Higher Education System in Uzbekistan........934
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

O‘zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish........940
Oybek Elmuratov

Sifatli ta’lim uchinchi renessansning poydevori sifatida: xorijiy tajriba va tavsiyalar........943
Zafar Jumayev Ikromiddinovich

Совершенствование методологии “зеленого” учёта в финансовом менеджменте устойчивого развития компаний энергетической отрасли в Узбекистане........947
Глазова Марина Викторовна

Yangi O‘zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko‘p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari........954
Berkinov B. B.

O‘rta ta’lim tizimida “o‘qituvchi imiji”ni rivojlanish genezisi........962
Odilova Sitora Sayfitdin qizi

Роль инвестиций в ситеме железнодорожного транспрта в Республике Узбекистан........966
Акбарова Лайло Упашевна

Mintaqaning investitsion jozibadorligini oshirish maqsadida innovatsion marketing texnologiyalaridan foydalanish........971
Ahmedov Alim Babaniyazovich

Inson resurslarini rivojlantirishda xorijiy kompaniyalarning tajribasini o‘rganish metodologiyasi........978
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi

Tadbirkorlik muhiti tahlili va uni davlat tomonidan tartibga solish shart-sharoitlari........981
S. T. Toshaliyeva, A. M. Abduraxmonov

G‘allachilik klasterlarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlari........986
Ilmuratov Shavkat Maxsumovich

G‘ALLACHILIK KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI

Ilmuratov Shavkat Maxsumovich
Astraxan davlat texnika universiteti Toshkent viloyati filiali
o‘quv bo‘limi boshlig‘i, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Maqolada g‘allachilik klasterlarining agrar soha iqtisodiyotidagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan, hozirgi holatdagi kamchiliklar ochib berilgan, klaster tizimidagi iqtisodiyot subyektlar uchun afzalliklari asoslangan, tashkil etish bosqichlari va algoritmi taklif qilingan.

Kalit so‘zlar: Konseptual yondashuv, g‘allachilik klasteri, paxta-to‘qimachilik klasteri, moyli ekinlar mahsulotlari yetishtirish va qayta ishlash klasteri, ko‘l-hovuz baliqchilik klasteri, meva-sabzavotchilik klasteri, innovatsion muhit, innovatsion rivojlanish.

Abstract: The article highlights the place and importance of grain-growing clusters in the economy of the agricultural sector, the disadvantages of the current stage of development are revealed, the advantages of combining into clusters for economic entities are substantiated, the stages and algorithm for cluster formation are proposed.

Key words: Conceptual approach, grain cluster, cotton-textile cluster, oilseed production and processing cluster, lake-pond fishing cluster, fruit and vegetable cluster, innovative environment, innovative development.

Аннотация: В статье освещены место и значение зерноводческих кластеров в экономике аграрного сектора: раскрыты недостатки современного этапа развития, обоснованы преимущества объединения в кластеры для экономических субъектов, предложены этапы и алгоритм формирования кластеров.

Ключевые слова: Концептуальный подход, зерновой кластер, хлопко-текстильный кластер, кластер производства и переработки масличных культур, кластер озерно-прудового рыболовства, плодоовощной кластер, инновационная среда, инновационное развитие.

KIRISH

O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotida g‘allachilik yetakchi tarmoqlardan biri hisoblanadi. Shu bois, so‘nggi yillarda tarmoqni rivojlantirishga qaratilgan keng qamrovli islohotlar olib borilmoqda. Jumladan, Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev raisligida 2021-yil 27-oktyabr kuni qishloq xo‘jaligida klaster tizimini rivojlantirish masalalari bo‘yicha videoselektor yig‘ilishida, 2022-yildan g‘allachilik klasterlari va fermerlarga bug‘doyni bozor narxida to‘liq erkin sotish huquqi berilishini ma’lum qildi [1]. Ayni chog‘da, klaster va fermer xo‘jaliklari 3 yil davomida har gektardan 2,5 tonna g‘allani birja savdolariga chiqarishi talab etiladi. Qolgan hosilni esa to‘g‘ridan to‘g‘ri sotish huquqi berilishi ta’kidlandi [1]. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining: 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi [2]; 2020-yil 6-martdagi PQ-4634-son “G‘alla yetishtirish, xarid qilish va sotishga bozor tamoillarini keng joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi [3], 2019-yil 24-sentyabrdagi “Boshoqli don yetishtirishda klaster tizimini bosqichma-bosqich joriy etish orqali yuqori hosildorlikni ta’minlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi [4] 806-sonli qarorlarida hamda mazkur soha va faoliyatga tegishli boshqa normativ-huquqiy hujjatlarda muhim vazifalar belgilandi.

Bunday ulkan, keng qamrovli va mas’uliyatli vazifalarni ro‘yobga chiqarish ular yechimiga konseptual yondashuvlarni taqazo etmoqda. Xususan, g‘allachilik klasterlarini tashkil etish va rivojlantirishning ilmiy-uslubiy, normativ-huquqiy va tashkiliy-iqtisodiy ta’minoti; samaradorligini baholashning integral mezonlarini shakllantirish alohida dolzarblik kasb etmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Klaster xorij olimlari: K.Ketels, Ye.Limer, A.A.Migranyan, M.V.Nikolayev, M.Porter, V.V.Pechatkin, Ch.Ketels, B.A.Rayzberg, L.Sh.Lozovskiy, Ye.B.Starodubseva, D.Sole, I.Tolenado, V.Feldman, R.I. Yaraxmedov, I.Ye. Yegorova va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan. O‘zbekistonda mazkur masala nisbatan yangi yo‘nalish bo‘lib, uning turli jihatlari M.A.Raxmatov, B.Zaripov, Ch.Murodov, Sh.Hasanov, M.Murodova, D.M.Qurbanova, R.D.Dusmuratov, O.R.Fayziyev, A.K.Aytimbetov, J.M.Roziqov va boshqalarning asarlarida o‘z aksini topgan.

Jumladan, M.Porter fikriga ko‘ra: “klaster – bu geografik mintaqa doirasida kuzatuvchi tarmoq turi bo‘lib, unda firma va tashkmilotlarning yaqin joylashishi ma’lum umumiylik shakllarini ta’minlaydi va ular o‘zaro ta’sir ko‘rsatishining tezligi va kuchini oshiradi” [5].

B.A.Rayzberg, L.Sh.Lozovskiy, Ye.B.Starodubsevalar “klaster – guruhning birligini tashkil etadigan o‘xshash obyektlar va bir xildagi elementlarning to‘plami” [6] deb hisoblaydilar.

Ch.Ketelsning fikricha, “klaster – bu o‘zaro bog‘liq bo‘lgan kompaniyalar va tashkilotlar guruhi bo‘lib, iqtisodiy ixtisoslashganligini namoyon etgan holda o‘zining yaqin joylashganligidan manfaat ko‘radi” [7].

Bu atamani N.Balashova quyidagicha ta’riflagan: “Klaster – bu o‘zaro bog‘liq firmalar, tashkilotlar, ishlab chiqarishlar va tarmoqlar tizimi bo‘lib, ularning bir butun holdagi ahamiyatliligi (samaradorligi-Sh.I.) tarkibiy qismlar(samaradorligi-Sh.I.)ning oddiy yig‘indisidan yuqori va sinergetik samara beradi” [8].

M.V.Nikolayev va I.Ye.Yegorovalar klasterni oldin mavjud bo‘lgan ishlab chiqarish komplekslaridan sinergetik samara belgisi bo‘yicha ajratib oladilar [9].

M.A.Raxmatov va B.Zaripovlar: “Klaster” atamasi fransuzcha so‘z bo‘lib, o‘zbekcha tarjimasi “bog‘lam” “guruh” “to‘plash” ma’nolarini beradi” [10] deb ta’riflangan, asosan paxta-to‘qimachilik klasterlari faoliyati tadqiq qilingan. O.R.Fayziyev moyli ekinlar mahsulotlari yetishtirish va qayta ishlash klasteri [11], A.K.Aytimbetov O‘zbekistonning shimoliy mintaqasida ko‘l-hovuz baliqchilik klasterini shakllantirish va rivojlantirish [12], J.M.Roziqov tomonidan meva-sabzavotchilik klasterlarini boshqarishni takomillashtirish [13] masalalari tadqiq qilinib, tegishli ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Shuni alohida ta’kidlash kerakki, klasterlarning samarali faoliyat ko‘rsatishi iqtisodiy o‘sish va hudud iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shunday ekan, qishloq xo‘jaligida klasterlar faoliyatlarini takomillashtirish va kengaytirish muhim sanaladi. Respublikamizdagi iqtisodchi olimlar xususan, I.Yunusov, U.Sangirova, U.Ahmedov, O.Fayziyev, U.Holiyorov [14]lar tomonidan tomonidan imkon qadar ushbu masala biroz o‘rganilgan. O.Fayziyev tomonidan esa, agroklasterlarning ishlab chiqarish samaradorligi va ularning faoliyatini aniqlash doir tadqiqot ishlari [15] olib borilgan. Bundan tashqari, paxta to‘qimachilik klasterlarini moliyalashtirishning asosiy mexanizmlari hamda bu masalada davlatning uzoq muddatli rejalari doirasidagi strategik islohotlar [16] ham atroflicha o‘rganilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligi vazirligi ma’lumotlariga ko‘ra: 2023-yil holatiga ko‘ra respublika bo‘yicha jami 161 ta g‘allachilik klasteri mavjud bo‘lib, ularga biriktirilgan yer - 107 251 ga (jami g‘alla maydoni 879 385 ga), yetishtirilgan g‘alla - 505 319 t (jami g‘alla 3 834 475 t.), hosildorligi - 566 s/ga (o‘rtacha 809 s/ga), yaratilgan ish o‘rni – 20 818 tani tashkil etib, 2022 yilda esa amalga oshirilgan eksport 2 991,0 ming dollarni tashkil etgan. 2023-yilda g‘allachilik klasterlari soni, biriktirilgan yer maydoni, yalpi hosil va hosildorlik viloyatlar kesimida mos ravishda quyidagicha: Qoraqalpog‘iston Respublikasi – 10 ta, 2 135 ga, 3 077 t., 14 s/ga; Andijon viloyati – 7 ta, 1 316 ga, 1 275 t., 10 s/ga; Buxoro viloyati – 11 ta, 2 534 ga, 6 946 t., 25 s/ga; Jizzax viloyati – 9 ta, 4 882 ga, 13 592 t., 28 s/ga; Qashqadaryo viloyati – 24 ta, 15 416 ga, 50 277 t., 33 s/ga; Namangan viloyati – 11 ta, 20 800 ga, 166 171 t., 80 s/ga; Samarqand viloyati – 18 ta, 2 676 ga, 10 704 t., 40 s/ga; Surxondaryo viloyati – 11 ta, 16 846 ga, 50 531 t., 30 s/ga; Sirdaryo viloyati – 12 ta, 16 000 ga, 13 150 t., 78 s/ga; Toshkent viloyati – 9 ta, 20 785 ga, 159 674 t., 77 s/ga; Farg‘ona viloyati – 30 ta, 3 711 ga, 28 834 t., 78 s/ga; Xorazm viloyati – 4 ta, 150 ga, 1 088 t., 73 s/ga. Ta’kidlashimiz joizki, dastlabki kuzatuv natijalari ko‘ra tashkil etilayotgan g‘allachilik klasterlarining aksariyati klaster mezonlariga javob bermaydi. Xususan, hosildorlik past darajada, g‘alla hosilini saqlash va qayta ishlash, transport-logistika, savdo-ta’minot, konsalting va boshqa inratuzilma obyektlari rivojlanmagan, investitsiyalar jalb qilish, ilmiy-tadqiqot natijalari va innovatsiyalarni joriy etish qoniqarsiz, umuman olganda g‘allachilik klasterlari sinergetik samarani ta’minlovchi uyg‘unlashgan birlashma sifatida to‘liq shakllanmagan.

O‘zlari joylashgan mintaqa (hudud) iqtisodiyotiga uyg‘unlashgan va klasterlar barqaror rivojlanishining jahon tajribasini o‘rganish, ularning ishtirokchilari hisoblangan xo‘jalik subyektlari va butun mintaqa(hudud) uchun afzalliklarini aniqlashga imkon berdi (1-jadval).

TARAQQIYOT PROGRESS ПРОГРЕСС

1-jadval: G'allachilik klasterining iqtisodiyot subyektlari uchun afzalliklari[1]

Mintaqa iqtisodiyotining asosiy subyektlari		
Mahalliy hokimiyat uchun	**Ishlab chiqaruvchilar uchun**	**Iste'molchilar uchun**
Barqaror iqtisodiy o'sishning ta'minlanishi	Korxonaning bozordagi ulushini oshirish	Mahsulot (ish, xizmat)lar sifati va iste'mol xossalarining oshishi
Budjetga, xususan mahalliy budjetga soliq tushumlarining o'sishi	Sifatli va samarali infrastruktura shakllanishi	Innovatsion mahsulot(ish, xizmat)lar sotib olish imkoniyatining yaratilishi
Ishlab chiqaruvchilar bilan aloqa o'rnatish uchun qulaylik yaralishi	Mahsulot(ish, xizmat)larni sotish xarajatlarining pasaytirilishi	Mahsulot(ish, xizmat)lar xarida bahosining pasaytirilishi
Ishsizlik darajasining pasaytirilishi	Mahsulot(ish, xizmat)larning yuqori raqobatbardoshligi va xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlari	Mamlakatimizda ishlab chiqarilgan tovarlarni xarid qilish imkoniyatlari
Xom ashyo ishlab chiqarishdan sanoatlashishga tomon iqtisodiy rivojlanishni diversifikatsiyalash	Klaster munosabatlari ishtirokchilarining shaxsiy manfaatdorligi va tashabbuskorligining o'sishi	-
Qoloq mintaqa(hudud)lar faolligini oshirib borilishi	Ishlab chiqarishda innovatsiyalarni joriy etishning kuchayishi	-
Mahsulot(ish, xizmat)lar eksportining oshishi	Davlat tomonidan investitsiyalar ajratilishi	-

Mintaqa(hudud)ning innovatsion muhitini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar quyidagilar hisoblanadi: investitsiyaviy faolligi (investitsiyalar ustuvor darajada innovatsiya sohasiga yo'naltiriladigan moliyaviy mablag'lar); aholining bandlik darajasi va ta'limning rivojlanish darajasi (inson kapitali innovatsiyalarni yaratish uchun asos hisoblanadi); mintaqaning innovatsion rivojlanishi (innovatsion faollik sur'atlari innovatsion klasterlarni tashkil etish va takomillashtirish hamda ular orasidagi o'zaro aloqalarni rivojlantirishdan dalolat beradi).

Shunday qilib, mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda innovatsion g'allachilik klasterlarining rolini ham alohida e'tiborga olishimiz zarur. Shuning uchun ham, mutasaddi mahalliy davlat organlari innovatsion klasterlarni tashkil etish va rivojlantirishga qulay shart-sharoitlar yaratishi hamda ular orasidagi o'zaro munosabatlar yaxshi yo'lga qo'yilishiga ko'maklashishi lozim deb hisoblaymiz.

Ta'kidlashimiz joizki, klaster tushunchasi, uning huquqiy maqomi va faoliyat mezonlari hozircha qonunchilik bilan to'liq qamrab olinmagan, tashkiliy-uslubiy ta'minoti ham endi shakllanmoqda. Shunga qaramasdan, mamlakatimizning ayrim raqobatbardosh tarmoqlarida, masalan, paxta-to'qimachilik klasterlari, klasterlashning jahon tajribasidan faol foydalanmoqda. Ammo, biz monografik tadqiqotlar olib borayotgan g'allachilik quyi tarmog'ini bunday tarmoqlar qatoriga kiritish hali erta.

XULOSA

Fikrimizcha, g'allachilik klasterini shakllantirilishi to'rtta bosqichda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

"Tayyorgarlik" bosqichi g'allachilik klasterlarini tashkil etishning maqsadi, faoliyat ko'rsatish konsepsiyalari va tashkiliy-huquqiy asoslari, salohiyatli ishtirokchilari va chegaralari hamda o'zaro munosabatlarning tayanch prinsiplari aniqlanadi.

"Asosiy" bosqich mintaqaviy g'allachilik klasterining barcha mexanizmlarini ishga tushirishga, klaster tizimidagi mavjud munosabatlarni aprobatsiyadan o'tkazishga, shuningdek ularning barqarorligi hamda maqbulligini tekshirishga yo'naltirilgan chora-tadbirlar majmuyini o'z ichiga oladi.

"Nazorat" bosqichi g'allachilik klasterining faoliyati mahalliy davlat organlirining mutasaddilari va muvofiqlashtiruvchi markaz tomonidan monitoring qilinib, "og'riqli nuqtalar"i aniqlanadi hamda joriy muammolarni bartaraf etish va samarali qo'llab-quvvatlash maqsadida chora-tadbirlar ko'riladi.

"Baholash" bosqichining mazmuni "g'alvirni suvdan ko'tarish"dan iborat bo'lib, mintaqaviy g'allachilik klasterining faoliyatining samaradorligiga baho beriladi va uni oshirish rezervlari aniqlanadi.

Shuningdek, g'allachilik klasterini rivojlantirish samadorligini baholashni ishtirokchi-korxonalar uchun uni tashkil etishning afzalliklarini o'z ichiga oladigan metod asosida quyidagi algoritm bo'yicha amalga oshirishni taklif qilamiz:

1) mintaqadagi xo'jalik yurituvchi subyektlarni keyinchalik mintaqaviy g'allachilik klasterining tarkibiga kiritish maqsadida, oldindan taklif qilingan mezonlar bo'yicha tahlil qilish va baholash zarur;

1 Rivojlangan xorij mamlakatlari tajribasi va amaliyotni o'rganish asosida shakllantirildi.

2) mintaqaviy g‘allachilik klasterini rivojlantirish samaradorligini ifodalaydigan ko‘rsatkichlar tizimini shakllantirish va ularni hisob-kitob qilish tartibini ishlab chiqish;

3) barcha tanlab olingan ko‘rsatkichlarning o‘sish darajasini mintaqaviy g‘allachilik klasteri tashkil etilganidan keyingi o‘sish darajasini aniqlash;

4) mintaqaviy g‘allachilik klasteri faoliyati smaradorligining uyg‘unlashgan (integral) ko‘rsatkichlarini aniqlash;

5) mintaqaning innovatsion rivojlanishida namoyon bo‘ladigan, intensiv omillar hisobiga mintaqaviy g‘allachilik klasterining iqtisodiy o‘sishga ta’sir darajasini hisob-kitob qilish va baholash;

6) mintaqaviy g‘allachilik klasterining mamlakat bo‘yicha g‘allachilik quyi tarmog‘i yalpi mahsulotidagi ulushining o‘sishini baholash.

Foydalanilgan manbalar:

1. Sh.M. Mirziyoyev raisligida 2021-yil 27-oktyabr kuni qishloq xo‘jaligida klaster tizimini rivojlantirish masalalari bo‘yicha videoselektor yig‘ilishidagi nutqi, https://daryo.uz/k/2021/10/27/
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni, https://lex.uz/docs/5841063.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 6.03.2020-yil “G‘alla yetishtirish, xarid qilish va sotishga bozor tamoillarini keng joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4634-qarori, https://lex.uz/docs/4757009.
4. O‘zbekistoni Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 24.09.2019-y. 806-sonli “Boshoqli don yetishtirishda klaster tizimini bosqichma-bosqich joriy etish orqali yuqori hosildorlikni ta’minlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori, https://lex.uz/ru/docs/4529920.
5. Портер, М. Международная конкуренция: пер. с англ. / М. Портер; ред. и пред. В.Д. Щетинина. М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
6. Райзберг Б.А., Лазовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. Издательство: Инфра-М, 2010. - 512 с.
7. Ketels, Ch. “Recent Research on Competitiveness and Clusters: What Are the Implications for Regional Policy?” Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. 2013.
8. Балашова, Н. Формирование кластера по производству и переработке нута. // АПК: экономика и управление. - 2004. - № 10. - С. 38-41.
9. И.Е. Егорова, М.В. Николаев. Методические аспекты формирования кластеров в региональной экономике. // Основные напр-я исследований ЯФ НП “Алмазная Палата России”: Сб.,- Якутск: Изд-во ЯГУ, 2006. - С. 16-24.
10. M.A.Raxmatov, B.Zaripov. Klaster – integratsiya, innovatsiya va iqtisodiy o‘sish. “Zamin Nashr”, Toshkent -2018, 162 b.
11. O.R.Fayziyev. Moyli ekinlar mahsulotlari yetishtirish va qayta ishlashning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini takomillashtirish. i.f.f.d (PhD) dis-ya avtoreferati, T.: 2022. 56 b.
12. A.K.Aytimbetov. Baliqchilik tarmog‘i samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini takomillashtirish. i.f.f.d (PhD) dis-ya avtoreferati, T.:2023. 58 b.
13. J.M.Roziqov. Meva-sabzavotchilik klasterlarini boshqarishni takomillashtirish. i.f.f.d(PhD) dis-ya avtoreferati, T.:2023. 50 b.
14. I. Yunusov, U. Sangirova, U. Ahmedov, O Fayziev, U.Kholiyorov. Clustering of agriculture in the Republic of Uzbekistan. April 2023, E3S Web of Conferences 381, 02002 (2023) AQUACULTURE 2022 (https://doi.org/10.1051/e3sconf/202338102002)
15. Fayziev O.R., Zikirov B.N., Yo‘ldoshboev A.H. Mechanisms for financing cotton and textile clusters // Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, Jun 18, 2022, 10(6), 577–580. Kurukshetra, Hariyana, India-136118 Retrieved from https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/2208
16. Fayziev O.R., Yo‘ldoshboev A.H. Indicators for determining the efficiency of production in the activities of agro-clusters // Innovative technologica methodical research journal ISSN: 2776-0987 Volume 3, Issue 6, June, Indonesia, 2022, P. 91-95 https://doi.org/10.17605/OSF.IO/4KN5Q

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda ""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.